

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν ο λόγος ἀφορᾶ στοὺς παμμεγίστους Ταξιάρχες, τὸν Μιχαήλ καὶ τὸν Γαβριήλ, ἡ ἀνθρώπινη λαλιὰ ἀποδεικνύεται λιγοστή. Δὲν θὰ ἦταν ἄνευ νοήματος, ἐπιπλέον, νὰ προηγηθεῖ καὶ ἕνας λόγος περὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ἢ ταγμάτων, καθόσον τὰ δυὸ αὐτὰ πρόσωπα ἐντάσσονται στὴ χορεία τῶν ἀγγέλων. Ἄς μείνουμε ὅμως σὲ αὐτοὺς τοὺς δυὸ πρωτοστάτες τῶν ἀγγέλων καὶ ἄς προσπαθήσουμε νὰ μιλήσουμε γι' αὐτοὺς ὄχι μὲ λόγια τῆς δικῆς μας διάνοιας, ἀλλὰ βασιζόμενοι σὲ κείμενα ἀγίων ἀνδρῶν, ποὺ τελικὸ ὑπόβαθρο ἔχουν τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, τὶς θεοφάνειες ποὺ εἶναι θησαυρισμένες στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

Όταν μιλοῦμε μὲ λόγια ἐπαινετικά γιὰ ἀνθρώπους, κατανοοῦνε ὅλοι πῶς μὲ τοῦτον τὸν τρόπο τοὺς ἀποδίδονται τιμὲς καὶ τὸ ὄνομά τους δοξάζεται ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Στους δυὸ ἐν λόγῳ Ταξιάρχες δὲν ἰσχύει μιὰ τέτοια ἀνθρώπινη ἀρχή, διότι ἡ δική μας πρὸς αὐτοὺς εὐφημία δὲν τοὺς κομίζει δόξα ἀλλὰ, ἀπεναντίας, εὐφραίνει τὸν συναγμένο λαό. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει γιατί πολὺ ἀπλὰ ἐκεῖνοι δοξάζονται καὶ λαμπρύνονται ἀπὸ τὴν ἀρχίφωτο Τριάδα καὶ ὄχι ἀπὸ ἐμᾶς, βεβαιώνοντας ἔτσι τὴν ἀρχὴ ποὺ λέει ὅτι τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

Ἐμεῖς, ἀναγνωρίζοντας στὰ πρόσωπα τῶν πρωτοστατῶν τοῦ δικούς μας προστάτες, κινοῦμε τὸν λόγο πρὸς μία διττὴ κατεύθυνση. Ἀφενὸς θὰ φέρουμε στὴ θύμησή μας τὰ εὐεργετήματα τῶν δυὸ ἀρχαγγέλων, ἀφετέρου θὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν ἐξήγηση τῶν παράδοξων ἔργων ποὺ ἐργάστηκαν πρὸς ὄφελος τῶν ἀνθρώπων¹. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο γινόμαστε εὐγνώμονες, μνήμονες τῶν ἔργων τους καὶ ταυτόχρονα ἀναρριπίζουμε τὸν θεῖο ζῆλο σὶς φιλόθεες ψυχὲς καὶ τὶς ἐξάπτουμε τὸν θεῖο ἔρωτα.

¹ Αὐτὴ ἡ δευτέρη ἐπιχείρηση ἀποκλείεται ἀπὸ τὴν παροῦσα ὁμιλία καὶ θὰ εὐδοθεῖ σὲ ἄλλη λόγῳ χρονικῆς ἔκτασης.

Οί δυὸ αὐτοὶ ἀντιλήπτορες τῶν ἀνθρώπων ἐνεργοῦν πολλὰ πὺ περιληπτικὰ θὰ ἐντάσσονταν σὲ δυὸ κινήσεις: Ἀπὸ τῆ μίᾳ, διαπορθμεύουν τὶς θεῖες χορηγίες καὶ τὰ μηνύματα τῆς τριαδικῆς μονοκρατορίας πρὸς ἡμᾶς καὶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, διακομίζουν τὶς ἱκεσίες καὶ εὐχαριστίες μας πρὸς τὸν Θεὸ. Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴ διφυῆ κίνηση ἀναφαίνονται μυσταγωγοί, ἐκφάντορες καὶ προστάτες.

Στὸ ἐγχείρημα αὐτὸ τῆς κατὰ δύναμιν εὐφημίας τῶν δυὸ φιλανθρωποτάτων κηδεμόνων τοῦ γένους μας ἡ διήγησις θὰ βασιστεῖ στὰ θεῖα λόγια, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα καὶ φθάνοντας μέχρι τὰ πιὸ πρόσφατα γεγονότα, πὺ καὶ οἱ θεοφόροι δάσκαλοί μας παραδίδουν ἀλλὰ καὶ ἐσεῖς μαρτυρεῖτε ἐξ ἰδίας ἀντίληψης.

A. ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

Ὁ Θεὸς κόσμησε τὴν ὄρατὴ κτίσις μὲ τὴν ἀνάθεσις τῆς ἐπιστασίας τῆς στὰ διάφορα ἀγγελικὰ τάγματα καὶ τοὺς ἀρχηγούς τους. Ὁ ἔξαρχος ἐνὸς τέτοιου τάγματος, ὁ Ἐωσφόρος «τὴν περιχθόνιον λῆξις εἰς ἀρχὴν ἐλάμβανε, καὶ τὸν πρόσγειον ἀέρα εἰς ἐξουσίαν ἐνεχειρίζετο». Δυστυχῶς, «τῆ οἰκείᾳ φυσηθείς αἴγλη...καὶ τῷ αὐτεξούσιῳ κακῶς χρησάμενος... ἐμωράνθη παρευθύς, καὶ ἠχρεΐωται.²» Αὐτὴ ἡ νοερὰ κίνηση τοῦ Ἐωσφόρου τὸν κατέστησε παραυτικά ἔκπτωτο τῆς θείας χάριτος. Ἀναφορὲς τῆς πτώσεως του βρίσκουμε στὸν Ἡσαΐα³, τὸν Ἰεζεκιήλ⁴ ἀλλὰ καὶ στὰ λόγια τοῦ Κυρίου μας⁵. Ἐξουσίαζε τὴν περιοχὴ μεταξὺ γῆς καὶ ἀέρος πρὸ τῆς πτώσεως του καὶ γιὰ τοῦτον τὸν λόγον, μετὰ τὴν πτώσις του, δυνάστευε τόσο πολὺ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπίσης, γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μιλάει γιὰ τὸν «ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος⁶», καὶ γιὰ τὰ ἐναέρια τελώνια ἢ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας.

² Μακαρίου Χρυσοκεφάλου, *Λόγοι Πανηγυρικοί*, Λόγος Γ', σ. 130.

³ Ἡσ. 14,12-14

⁴ Ἐζ. 28,2

⁵ Λκ. 10,18

⁶ Ἐφ. 2,2

Μπροστά στον σάλο που δημιούργησε ή πτώση του Έωσφόρου, Ο αρχάγγελος Μιχαήλ φώναξε τὸ περίφημο «πρόσχωμεν», που σημαίνει ἄς προσέξουμε τὸς ἑαυτοὺς μας, γιὰ νὰ μὴν πάθουμε ὅ,τι ἔπαθε ὁ Έωσφόρος καὶ τὸ τάγμα του. Οἱ ἀγγελικὲς ἀγελαρχίες, ἐρχόμενες σὲ συναίσθηση, ὕμνησαν τὸν Τριαδικὸ Θεὸ καὶ ὀδηγήθηκαν στὴν ἀμετάπτωτο καλλοποιὸ μονὴ καὶ ἴδρυση. Σήμερα, σὲ ἀνάμνηση καὶ μίμηση ἐκείνης τῆς ἀγγελικῆς σύναξης, πραγματοποιοῦμε τὴ γιορτὴ τῶν ἀρχαγγέλων, τιμώντας κατεξοχὴν τοὺς Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ, οἱ ὁποῖοι ἔκτοτε ὄχι μόνο μεταφέρουν τὶς δεήσεις μας στὸν Θεὸ καὶ τὸν ἰκετεύουν γιὰ τὴ σωτηρία μας ἀλλὰ ἀντιπαρατάσσονται καὶ «φοβερῶς ἀνθίστανται» πρὸς τὸν Βελίαρ⁷ γλιτώνοντάς μας ἀπὸ μεγάλες συμφορές. Ὅπου ἐπισκιάζει ἡ χάρη τῶν ἀρχαγγέλων ἀπὸ ἐκεῖ διώκεται κακὴν κακῶς ὁ διάβολος καὶ τὰ στίφη τῶν δαιμόνων.

B. ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΜΙΧΑΗΛ

Π&ΚΔ: 1. Ὅλων τῶν πιστῶν ἀνθρώπων μετὰ τὴν πτώση τῶν πρωτοπλάστων.

2. Προετοίμαζε τὴ «μετάθεση» τοῦ Ἐνώχ. Συνέπραττε μὲ τὸν Νῶε στὴν ὀλοκλήρωση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Βοηθοῦσε τὸν Ἀβραὰμ στὶς δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετώπισε στὴν ξενιτεία. Ἀπὸ τὴ μία ἐξέταζε τὸν Φαραὼ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπειλοῦσε τὸν Ἀβιμέλεχ. Ἔσωζε τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ ἀπὸ τὰ δεινά-Σόφιζε τὸν Ἰωσήφ στὴν ἐρμηνεία τῶν ἐνυπνίων καὶ τοῦ συμπαραστέκονταν σὲ ὅλη του τὴν πορεία ἀπὸ τὴ δουλεία ἕως τὴν ἀνάδειξή του.

3. Ἦταν συνέκδημος τοῦ Μωυσῆ στὴν 40ετὴ ἐξορία του καὶ τὸν προπαρασκεύαζε «πρὸς δημαγωγίαν καὶ νομογραφίαν». Αὐτὸς τὸν μύησε στὰ θεία μετὰ τὸ ὄραμα τῆς φλεγόμενης καὶ μὴ

⁷ Μέ πολλά ὀνόματα ἀποδίδεται ὁ ἀνήμερος καὶ ἀκοίμητος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ διάβολος. «καὶ ὄφιν αὐτὸν ἀποκαλοῦσι σκολιόν' καὶ δράκοντα βύθιον ὀνομάζουσι, καὶ κύνα λυσητήν, καὶ λύκον ἀρπάζοντα, καὶ λέοντα ὠρυόμενον, καὶ μονόκερων μαινόμενον' χοῖρον ἐκ δρυμοῦ λυμαινόμενον' καὶ μονιόν ἄγριον ἀφειδῶς κατανεμόμενον' πάρδαλιν τε μισάνθρωπον, καὶ ἀσπίδα, καὶ βασιλίσκον, καὶ σκορπίον, καὶ εἴ τι τούτων χαλεπώτερον» σελ. 132. Καὶ στὸν Ἰώβ σκιαγραφεῖται μιά τρομακτικὴ εἰκόνα τοῦ διαβόλου.

καιόμενης βάτου και τὸν παίδευσε ἀναλόγως· Τὸν ἀπειλεῖ και τὸν φοβερίζει, γιὰ νὰ ὑπερβεῖ τὴ δειλία του νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν Φαραὼ ἐπιστρέφοντας στὴν Αἴγυπτο. Συνεργὸς τοῦ Μωυσῆ στα σημεῖα τῆς Αἰγύπτου και τῆς ἐξόδου χρημάτισε ὁ Μιχαήλ⁸ και πάλι. Τὸ ἴδιο πρόσωπο συστρατεύεται μὲ τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ στὴ μάχη του ἐναντία στοὺς Μαδιανῆτες ὡς ἄλκιμος στρατιώτης.

4. Αὐτὸς συνάντησε τὸν προφῆτη Βαλαὰμ και τὸν ἀπειλήσε. Αὐτὸς συνομίλησε μὲ τὴν ὄνο τοῦ ψευδοπροφῆτη.

5. Συνομιλεῖ μὲ τὸν Σατανᾶ γιὰ τὴν τύχη τοῦ σώματος τοῦ Μωυσῆ, τὸ ὁποῖο και ἔκρυσσε σὲ ἀφανῆ τόπο, διατηρώντας τὸ ἀδιάφθορο γιὰ νὰ φανερωθεῖ μαζί μὲ τὸν Ἡλία στὴ Μεταμόρφωση στὸ Ὅρος Θαβώρ.

6. Αναδεικνύεται σύμμαχος τῶν Κριτῶν και τῶν καθεξῆς Ἰερέων, ἀλλὰ και τοῦ Δαβίδ ὅταν τὸν καθιστᾶ ἄμαχο ρύστη τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων. Αὐτὸς ὑπερασπίζεται τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπέναντι στὴν ἐπιδρομὴ τοῦ Σενναχηρείμ και σφάζει μυριάδες ἐχθροὺς κατὰ τὴ νύκτα. Αὐτὸς διαφυλάττει τὸν Δανιὴλ στὸν λάκκο τῶν λεόντων. Οἱ λέοντες μιμοῦνται τὴν ἡμερότητα τῶν προβάτων. Αὐτὸς ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ μετέφερε τὸν Ἀββακούμ ἀπὸ τὴν Ἰουδαία στὴ Βαβυλώνα. Αὐτὸς διαφύλαξε τοὺς τρεῖς Παῖδες ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου. Αὐτὸς ἐπιφαίνεται στὸν προφῆτη Ζαχαρία.

7. Αὐτὸς συνταράσσει τὸ νερὸ τῆς Προβατικῆς κολυμπύθρας.

8. Αὐτὸς δίνει χτύπημα θανατηφόρο στὸν Ἡρώδη και τὸν κάνει σκωληκόβρωτο.

9. Μὲ δικὴ του παρέμβαση ἀλλάζει τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἐν Χώναις τῆς Μ. Ἀσίας.

Γ. ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΓΑΒΡΙΗΛ

Π&ΚΔ: 1. Μετέφερε τὸν Ἰεζεκιήλ ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα στὴν Ἱερουσαλήμ, γιὰ νὰ τοῦ δείξει τὴν ἀσέβεια τοῦ λαοῦ και τὴν ἐπερχόμενη καταστροφή.

⁸ Ἡ σχέση αὐτὴ τοῦ ἀρχαγγέλου μὲ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ φανερόνεται και μὲ τὴν προσωνομία του «ἀρχων τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ». Ἀλλὰ και στὴ δευτέρη παρουσία τοῦ Κυρίου, στὴν ἐπισυναγωγή τῶν ἐκλεκτῶν, θά προεξάρχει ὁ Μιχαήλ.

2. Αὐτὸς παρουσιάζεται μαζί με τὸν Μιχαήλ στὸν προφήτη Δαυιὴλ καὶ τοῦ διασαφίζει τὰ ἀπόρρητα τῶν μελλόντων, ποὺ ἀφοροῦν στὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία καὶ τῶν ἐσχάτων, ποὺ ἀφοροῦν στὸ τέλος τῆς Ἱστορίας.
3. Αὐτὸς διαμηνύει στοὺς θεοπάτορες Ἰωακείμ καὶ Ἄννα τὴ γέννηση τῆς θεόπαιδος Μαρίας.
4. Αὐτὸς διακομίζει τὴν τροφή στὴν Παναγία ἐνόσω ζοῦσε στὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων.
5. Ὁ Γαβριήλ εὐαγγελίζεται στὸν Ζαχαρία τὴν γέννηση τοῦ Προδρόμου καὶ τὸν ἐπιτιμᾶ γιὰ τὴν ἀπιστία του.
6. Αὐτὸς μεταφέρει στὴν παρθένο Μαρία τὸ ἄγγελμα τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο.
7. Ὁ ἴδιος διερμηνεύει, ἐμφανιζόμενος κατ' ὄναρ, στὸν Ἰωσήφ τὴ σύλληψη τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Εὐαγγελίζεται τὴ Γέννηση τοῦ Θεανθρώπου στοὺς ποιμένες. Ὑποδεικνύει στὸν Ἰωσήφ ἀρχικὰ τὴ φυγὴ στὴν καὶ ἔπειτα τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο.
8. Αὐτὸν βλέπουν οἱ μυροφόρες νὰ κάθεται πάνω στὸν ἀποκυλισθέντα λίθο τοῦ μνημείου ποὺ φυλαγόταν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Διήγηση Μάρκου καὶ Ματθαίου). Στὸν Λουκᾶ καὶ Ἰωάννη καταγράφεται διαφορετικὴ ὄπτασία καὶ με τοὺς δυὸ Ἀρχαγγέλους.
9. Στὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου καὶ οἱ δυὸ Ἀρχιστράτηγοι προτρέπουν τοὺς Ἀποστόλους στὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου.
10. Αὐτὸς ἐμφανίζεται στὸν διάκονο Φίλιππο καὶ τὸν ἀποστέλλει στὸν Αἰθίοπα.
11. Αὐτὸς παραδίδει τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας στὸν εἰδωλολάτρη Κορνήλιο.
12. Αὐτὸς διέλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ Πέτρου καὶ ἄνοιξε τὴ φυλακὴ.

Ἡ παραπάνω ὁμιλία ἀποτελεῖ κατὰ βάση παράφραση καὶ συντομογραφικὴ καταγραφή τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαρίου Χρυσοκεφάλου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδέλφειας, ἔκδ. Ρηγόπουλου, Θέσ/νίκη 1989.

π. Ἀθανάσιος Α. Χύτας